

VI. LITURGIA PRZED JUBILEUSZEM 2000

Komisja Liturgiczna Centralnego Komitetu Obchodu Wielkiego Jubileuszu Roku 2000

Obecność Ducha Świętego w liturgii

1. Drugi rok okresu przygotowania do wielkiego Jubileuszu "będzie w szczególny sposób poświęcony Duchowi Świętemu i Jego uświęcającej obecności wewnątrz wspólnoty uczniów Chrystusa" (TMA, 44). Taka jest orientacja wskazana na ten rok przez Ojca Świętego Jana Pawła II, który dodaje: "Kościół nie może się przygotować do obchodów roku dwutysięcznego "w inny sposób, jak tylko w Duchu Świętym. To, co w Tpełni czasów" dokonało się za Jego sprawą, może też tylko za Jego sprawą wyłonić się z pamięci Kościoła" (tamże, por. encyklika *Dominum et Vivificantem*, 18 V 1986, 51).

2. "Do najważniejszych zadań związanych z przygotowaniem Jubileuszu" □ pisze jeszcze Ojciec Święty" należy zatem ponowne odkrycie obecności Ducha Świętego" (TMA, 45). Ta obecność i działanie ujawnia się w Kościele zgromadzonym na modlitwie, kiedy sprawuje on Eucharystię i inne sakramenty, w ciągu roku liturgicznego, w liturgii Godzin oraz w odpowiednio uporządkowanych formach pobożności ludowej; w życiu chrześcijan, podtrzymywanym przez liturgię i wrażliwym na wymagania Ewangelii, w żywym oczekiwaniu, aby nastąpiło na świecie Królestwo Boże: "Królestwo sprawiedliwości, miłości i pokoju" (Prefacja o Chrystusie Królu Wszechświata).

1. Działanie Ducha Świętego w świętych misteriach

3. Treścią całej liturgii jest uwielbienie Boga (por. KL 5): Ojca, Syna i Ducha Świętego, w imię którego wierzący zostali ochrzczeni. W sposób szczególny doksolgia kończąca każdy psalm wyraża równość Trzech Osób w należytym Im chwale: "Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu", zgodnie z formułą, jaką wyjaśniał św. Bazyli Wielki.

W Credo nicejsko-konstantynopolitańskim wyznajemy: "Wierzę w Ducha Świętego, Pana (...), który z Ojcem i Synem wspólnie odbiera uwielbienie i chwałę". Tę równość Trzech Osób wyraża także formuła błogosławieństwa kończącej celebracje liturgiczne: "Niech was błogosławi Bóg wszechmogący: Ojciec i Syn, i Duch Święty".

4. Jeśli jednak uważnie słuchamy języka, jakim posługuje się liturgia, zauważymy, że doksolgia kończąca kolektę i modlitwę eucharystyczną brzmi inaczej: "Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków". Modlitwa jest skierowana do Ojca, przez Syna, w jedności Ducha Świętego. Zostaje zaakcentowane ukierunkowanie chrześcijańskiej modlitwy i rola właściwa dla każdej z Osób Boskich: do Ojca, przez Syna, w Duchu Świętym, a dokładniej: w jedności Ducha Świętego. Duch Święty, który wyraża jedność między Ojcem i Synem, tworzy również jedność między wierzącymi i zbiera w jedną wiązankę modlitwy wszystkich, aby one, przechodząc przez Chrystusa, jedynego Pośrednika między Bogiem i ludźmi (por. 1 Tm 2,5), dotarły do Boga Ojca, albowiem "z Niego i przez Niego, i dla Niego jest wszystko" (Rz 11,36).

5. W liturgii Duch Święty i Kościół współdziałają, aby ukazać Chrystusa i Jego dzieło zbawienia (por. KKK, 1099). Duch przenika Kościół modlący się. On wzbudza w nim akt wiary: "Nikt nie może powiedzieć bez pomocy Ducha Świętego: Tpanem jest Jezus" (1 Kor 12,3). Duch Święty towarzyszy Kościołowi, kiedy zanoszą modlitwy: "Na dowód tego, że jesteście synami, Bóg zesłał do serc naszych Ducha Syna swego, który woła: TAbba, Ojczel" (Ga 4,6; por. Rz 8,15). "Duch przychodzi z pomocą naszej słabości. Gdy bowiem nie umiemy się modlić tak, jak trzeba, sam Duch przyczynia się za nami w błaganiach, których nie można wyrazić słowami" (Rz 8,26).

Duch Święty podtrzymuje i ożywia oczekiwanie Kościoła na przyjście Pana: "Duch i Oblubienica mówią: TPrzyjdź!" (Ap 22,17). "Tam, gdzie jest Kościół, jest także Duch Boży; a tam, gdzie jest Duch Boży, tam jest Kościół i wszelka łaska" (Św. Ireneusz, *Przeciw herezjom*, III, 24,1; cyt. w KKK, 797).

6. Obrazem, który najlepiej wyraża sposób obecności i działania Ducha Świętego, jest używany wielokrotnie przez św. Pawła obraz mieszkania: "Duch Boży mieszka w was" (I Kor 3,16). „Ciało wasze

jest przybytkiem Ducha Świętego, który w was jest" (1 Kor 6, 19). Liturgia z kolei posługuje się tym obrazem, kiedy przyzywa Ducha Świętego: "Przybądź, Duchu Święty, ześlij z nieba wzięty światła Twego strumień. Przyjdź, Ojczy ubogich, przyjdź Dawco łask drogich, przyjdź, światłości sumień (...). Światłości najświętsza, serc wierzących wnętrza poddaj Twej potędze" (Sekwencja na Zesłanie Ducha Świętego).

7. Liturgia zwykle nie zwraca się bezpośrednio do Ducha Świętego, z wyjątkiem śpiewów. Ukazuje ona jednak Jego działanie, odsłania Jego obecność poprzez gesty, słowa, także przez milczenie. Kościół modli się w liturgii, działa, żyje w Duchu Świętym..

8. Duch Święty ożywia każdą celebrację liturgiczną i czyni ją owocną dla wiernych. Pobudza On wewnętrznie. tak wiernych, jak i usługujących do przyjęcia słowa Bożego, do wiary i nawrócenia pod jego wpływem. Na samym początku kapłan przewodniczący życzy zgromadzeniu obecności Pana, ono zaś odpowiada: "I z duchem twoim". Duch Pana musi być obecny w duchu kapłana, aby ten mógł działać w osobie Chrystusa i w imieniu Kościoła, podobnie jak jest On obecny w wiernych i pozwala im spełniać ich królewskie kapłaństwo otrzymane na chrzcie (por. Prefacja Mszy krzyżma w Mszałe Rzymskim).

9. Dzięki Duchowi Świętemu każda celebracja liturgiczna jest nowa, jedyna i owocna. Jest nowa, ponieważ Duch Święty nie przestaje wiernych odnawiać i dopomaga im do postępu w tej odnowie. Sprawia On, że zbawcze misterium, dokonane raz na zawsze, staje się obecne dzisiaj (hodie) i uprzedza jego wypełnienie się w wieczności. Jest jedyna, bo stanowi jedyny moment udzielenia łaski w Duchu Świętym. Moment ten zostaje zaoferowany określonym osobom zgromadzonym w danym czasie i miejscu. Jest owocna, gdyż każda celebracja to dar pochodzący z pełni Ducha. Przenika ją życie i moc Ducha, jak nam to przypomina śpiew dziękczynienia po Komunii świętej w liturgii bizantyjskiej: "Ujrzeliśmy prawdziwą światłość, otrzymaliśmy Ducha z niebios, znaleźliśmy prawdziwą wiarę".

Słowo Boże i działanie Ducha Świętego

10. Ilekroć Kościół zostaje zgromadzony przez Ducha Świętego na sprawowanie liturgii, zwiastuje i głosi słowo Boże (por. Leksjonarz Mszałny z roku 1981, Wprowadzenie teologiczne i pastoralne - WTP, 7). Duch Święty, będący żywą pamięcią Kościoła (por. J 14,26), przede wszystkim przypomina zgromadzeniu sens zbawczego wydarzenia i ożywia słowo, które jest głoszone po to, aby wierni go słuchali i nim żyli (por. KKK, 1099-1100). Ta moc Ducha działała poprzez całą historię zbawienia. W Symbolu nicejsko-konstantynopolitańskim wyznajemy, iż Duch Święty "mówił przez proroków". Ta sama moc ożywia i czyni skutecznym słowo Boże głoszone w liturgii (por. LM. WTP, 4). Daje on czytającym i słuchającym, zgodnie z usposobieniem ich serca, duchowe zrozumienie słowa Bożego. Stawia wiernych i szafarzy w żywej relacji do Chrystusa, Słowa Ojca, aby mogli włączyć w swoje życie sens tego, co słyszą, co kontemplują i wypełniają w celebracji (por. KKK, 1101). Kiedy Bóg oczekuje od nich odpowiedzi na swoje słowo, Duch Święty zapewnia mu skuteczność i sprawia, że wierni nie są tylko słuchaczami słowa, ale tymi, którzy je wprowadzają w czyn (por. LM. WTP, 6).

Elementy

11. Ducha Świętego nie możemy przedstawić inaczej, jak tylko w sposób symboliczny, bo nie sposób powiedzieć o Nim tego, co św. Jan mówi o Słowie Bożym: "To wam oznajmiamy, co było od początku, cośmy usłyszeli o Słowie życia, co ujrzeliśmy własnymi oczami, na co patrzyliśmy i czego dotykały nasze ręce" (1 J 1, 1). W celu przedstawienia Ducha Świętego sztuka chrześcijańska czerpała natchnienie z tego, co Ewangelie mówią o Chrzcie Jezusa: kiedy wychodził On z wody Jordanu, Duch Święty pod postacią gołębicę zstąpił i spoczął na Nim. Dlatego wyobrażenie gołębicę stało się tradycyjnym symbolem sugerującym Ducha Świętego, ale jest to tylko symbol (por. KKK, 701).

12. Ponieważ Duch Święty nie przyjął postaci ludzkiej, jak Słowo Boże, pozostaje On niewidzialny w swojej osobowej rzeczywistości: jest jak "wiatr", który "wieje tam, gdzie chce, i szum jego słyszysz, lecz nie wiesz, skąd przychodzi i dokąd podąża" (J 3,8). Objawia jednak swoją obecność poprzez elementy naturalne: wodę, ogień, sól, oliwę, chleb i wino (por. KKK, 694-701).

13. WODA. Ten, kto wierzy w Jezusa, otrzymuje Ducha (por. J 7,38-39). Duch Święty zaś jest rzeką wody życia, lśniąca jak kryształ, wypływająca z tronu Boga i Baranka (por. Ap 22,1; KKK, 1137).

Podczas błogosławieństwa wody chrzcielnej Kościół wspomina działanie Ducha Świętego w słowach modlitwy:

"Na początku świata Twój Duch unosił się nad wodami, aby już wtedy woda nabrała mocy uświęcania". Na tej podstawie Kościół prosi Ojca: "Niech przez Twojego Syna zstąpi na tę wodę moc Ducha Świętego, aby człowiek odrodził się z wody i z Ducha Świętego do nowego życia dziecka Bożego" (Mszał Rzymski, błogosławieństwo wody chrzcielnej w Wigilię Paschalną). Bardzo wymowne jest również błogosławieństwo nowej chrzcielnicy: "Prosimy Cię, Boże, ześlij na tę wodę płodną moc Ducha Świętego" (Obrzędy błogosławieństw, 853).

14. OGIEŃ. W dniu Pięćdziesiątnicy Duch Święty zmanifestował swą obecność pod postacią ognia (por. Dz 2,3-4). Ogień spalający kadzidło jest też wymownym symbolem obecności Ducha Świętego w obrzędzie poświęcenia ołtarza lub kościoła. Jak niegdyś Bóg pod postacią ognia uświęcił swą obecnością podnóże Synaju (por. Wj 3,2-5) i pod osłoną obłoku objawił swą obecność w świątyni Salomona (por. 1 Krl 8,10-13), tak też Duch Święty bierze w posiadanie dom modlitwy zbudowany przez ludzi i uświęca stół, który staje się ołtarzem Pana. Okadzenie kapłana, zgromadzenia, a nawet ciała zmarłego chrześcijanina wyraża szacunek i cześć należne temu, kto przez chrzest stał się świątynią Ducha Świętego (por. 1 Kor 3, 1 6).

15. SÓL. Używano jej niegdyś w obrzędach związanych z katechumenatem jako pierwszego pożywienia (por. Św. Augustyn, Wyznania I, 11,17: "Od samego urodzenia żegnano mnie znakiem Jego krzyża i kosztowałem Jego soli"). Może ona być dodawana do wody, którą skrapia się wiernych na znak oczyszczenia w Duchu Świętym. Kapłan tak się modli podczas błogosławieństwa soli przed wrzuceniem jej do wody: "Wszechmogący Boże (...), pobłogosław tę sól. Ty kazałeś prorokowi Elizeuszowi wrzucić sól do wody, aby oczyszczona woda mogła służyć życiu (por. 2 Krl 2, 1 9-22). Prosimy Cię, Panie, spraw, niech wszędzie tam, gdzie padną krople tej poświęconej wody, ustaną napaści szatana i niech nas zawsze strzeże obecność Ducha Świętego (Mszał Rzymski dla Diecezji Polskich, s. 4).

16. OLEJ. Dokonywane w Wielki Czwartek błogosławieństwo oleju chorych, oleju katechumenów i krzyżma, rozwija bogactwo tego symbolu w Kościele. Krzyżmo będzie służyło zwłaszcza do namaszczeń podczas chrztu, bierzmowania oraz święceń biskupów i prezbiterów. Dlatego Kościół prosi Ojca: "Błagamy Cię, Boże, uświęć swoim błogosławieństwem ten olej, niech go przeniknie moc Ducha Świętego za współdziałaniem. potęgi Chrystusa. Od Jego świętego imienia wzięło swą nazwę krzyżmo, którym namaszczałeś kapłanów i królów, proroków i męczenników. Niechaj Twoja moc uczyni to krzyżmo sakramentalnym znakiem pełnego zbawienia i życia" (I modlitwa konsekracji krzyżma). Nad olejem chorych tak błagamy Boga Ojca: "Prosimy Cię, Boże, ześlij z niebios Twojego Ducha Pocieszyciela, by Jego moc przeniknęła ten olej, który za Twoją sprawą wydało żywe drzewo dla pokrzepienia ciała".

17. Kapłan prosi Ojca, aby zesłał Ducha Świętego na daty chleba i wina przygotowane do Eucharystii: "Uświęć te dary mocą Twojego Ducha, aby stały się dla nas Ciałem i Krwią naszego Pana Jezusa Chrystusa" (II Modlitwa eucharystyczna). Duch Święty udziela mocy i skuteczności słowom kapłana, który podczas każdej celebracji eucharystycznej powtarza słowa, jakie wypowiedział Jezus na Ostatniej Wieczerzy.

Gesty

18. Najczęściej wykonywanym gestem, którym wzywamy Ducha Świętego i wyrażamy Jego łaskę, jest nałożenie rąk. Wspominają o nim Dzieje Apostolskie, gdy mówią o ustanowieniu Siedmiu (por. Dz 6,6), o nawróceniu św. Pawła (por. Dz 9,17), o jego wysłaniu na misje wraz z Barnabą (por. Dz 13,2-3), o uzdrowieniu chorego (por. Dz 28,8). Kościół przejął ten gest od Apostołów i zachował go w liturgii, aby wyrażać przezeń moc Ducha Świętego towarzyszącą katechumenowi w jego drodze przygotowania do chrztu: w czasie egzorcyzmów (por. Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych - OChWD, 109), w momencie decydującego wybrania (por. tamże, 147 i 149), w czasie skrutyniów (por. tamże, 164, 171, 178); podczas błogosławieństwa wody chrzcielnej (por. tamże, 258); podczas modlitwy o zstąpienie Ducha Świętego na kandydatów do bierzmowania (por. tamże, 269); nad chlebem i winem przeznaczonym do Eucharystii (por. Modlitwy eucharystyczne, epikleza).

Tym gestem przyzywa się Ducha Świętego nad kandydatami do święceń biskupa, prezbiterów i

diakonów (por. Obrzędy święceń, 45, 130, 206), nad nowożeńcami (por. Obrzędy sakramentu małżeństwa, 79), nad penitentami, którzy otrzymują rozgrzeszenie (por. Obrzędy pokuty, 46, 56, 64); nad chorymi, mającymi przyjąć sakrament namaszczenia (por. Sakramenty chorych, 97, 171), nad osobami, nad którymi wzywamy Bożego błogosławieństwa (por. Obrzędy błogosławieństw, *passim*).

19. Osoba, która prosi o łaskę Ducha Świętego, przyjmuje postawę głębokiego pochylecia (podczas błogosławieństwa), postawę klęczącą (kandydaci do bierzmowania, nowożeńcy, penitenci), a nawet postawę prostracji: kandydaci do święceń, opaci i k.Śienie podczas błogosławieństwa opackiego, zakonnicy i zakonnice podczas ślubów wieczystych, dziewice konsekrowane. Osoby te padają na twarz na znak wyrzeczenia się siebie i całkowitego oddania się do dyspozycji Bożego Ducha. "Jest to symbol całkowitej uległości wobec Bożego majestatu i jednocześnie pełnego otwarcia się na Ducha Świętego, który na nich zstępuje, aby dokonać w nich konsekracji" (Jan Paweł II, *Dar i tajemnica*, 1996).

20. Namazczenie olejem jest gestem ukazującym różnorakie działanie Ducha Świętego: udzielenie daru zrozumienia i mocy katechumenom; naznaczenie nowo ochrzczonych znamieniem Jezusa Chrystusa jako Kapłana, Proroka i Króla; wyciśnięcie na duszy bierzmowanego znamienia Bożego Daru, jakim jest Duch Święty (por. Paweł VI, konstytucja apostolska *Divinae consortium naturae*, 15 VIII 1971); udzielenie nowemu biskupowi błogosławieństwa Ducha Świętego do owocnego posługiwania; obdarzenie nowo święconych prezbiterów mocą Ducha do uświęcania chrześcijańskiego ludu; udzielenie chorym łaski pokrzepienia i wybawienia.

21. Także gest dotknięcia oznacza moc Ducha Świętego. Posługiwał się nim Jezus, aby leczyć i zbawiać. Działanie to urzeczywistnia się za każdym razem, gdy biskup lub prezbiter namaszcza świętym olejem, kiedy dotyka uszu i ust katechumena w obrzędzie Efféta (por. OChWD, 202), kiedy kapłan dotyka wody, którą błogosławi przed chrztem, gdy zanurza paschał w wodzie, aby wyrazić rzeczywistość chrztu jako obmycia wodą w mocy Ducha Świętego.

Słowa i milczenie

22. Jednakże gesty, a szczególnie nałożenie rąk, domagają się słów wyjaśniających ich sens. I tak, kiedy biskup wyciąga ręce nad kandydatami do bierzmowania, tak się modli: "Boże wszechmogący (...), który odrodziłeś te sługi swoje przez wodę i Ducha Świętego i uwolniłeś ich od grzechu, ześlij na nich Ducha Świętego Pocieszyciela (OB, 25). Podobnie prosi w modlitwie błogosławieństwa nowożeńców: "Ześlij na nich łaskę Ducha Świętego i napełnij ich serca Twoją miłością, aby trwali w wierności małżeńskiej" (OM, wyd. 3 z r. 1996, s. 116). Taką treść ma też modlitwa święceń biskupa: "Teraz, Boże, wylej na tego wybranego pochodzącą od Ciebie moc, Ducha Świętego, który włada i kieruje. Dałeś Go Twojemu umiłowanemu Synowi, Jezusowi Chrystusowi, On zaś dał Go świętym Apostołom, aby w różnych miejscach ustanowili Kościół jako Twoją świątynię, na nieustanną cześć i chwałę Twojego imienia"; modlitwa święceń prezbiterów: "daj tym swoim sługom godność prezbiteratu; odnów w ich sercach Ducha Świętości"; modlitwa święceń diakonów: "prosimy Cię, Panie, ześlij na nich Ducha Świętego, aby ich umocnił siedmiorakim darem Twojej łaski do wiernego wykonywania dzieła służby."

Zgodnie z najstarszą tradycją prośby te są kierowane do Ojca, od którego pochodzi "wszelki dar doskonały" (por. Jk 1,17). To On zsyła Ducha, będącego także Duchem Jego Syna, na wszystkich, którzy o Niego proszą. W każdym działaniu sakramentalnym, w każdym błogosławieństwie, wznosi się błaganie, aby ochrzczeni, małżonkowie, biskupi, prezbiterzy, diakoni, zakonnicy (...) zostali napełnieni łaską Ducha Świętego i stali się zdolni do wypełnienia swoich zadań jako chrześcijanie, jako wierzący małżonkowie itp. Każdemu wyprasza Kościół wieloraką łaskę Ducha jedności.

Modlitwę bezpośrednio skierowaną do Ducha Świętego wyrażają śpiewy: hymn O Stworzycielu, Duchu, przyjdź, sekwencja Przybądź, Duchu Święty, antyfona Przyjdź, Duchu Święty.

23. Gesty i modlitwy osiągają echo w otaczającym je, milczeniu. To milczenie zalecone w liturgii (por. KL 30) jest przestrzenią potrzebną do tego, "aby dać możliwość wsłuchania się w głos Ducha Świętego przemawiającego do serca, a także by osobistą modlitwą ściślej złączyć ze słowem Bożym i z oficjalną modlitwą Kościoła" (OWLG, 202). Trzeba uciszyć się wewnątrz, aby dopuścić do słowa "najmilszego z gości" (*dulcis hospes animae* - Sekwencja na Zesłanie Ducha Świętego), aby sformułował On w naszych sercach dziecięcą modlitwę, ponieważ wtedy, "gdy nie umiemy się modlić,

jak trzeba, sam Duch przyczynia się za nami w błaganiach" (Rz 8,26) i dodaje nam śmiałości, abyśmy wołali: Ojciec nasz.

Rozumiemy dzięki temu ważność milczenia, które następuje po wezwaniu do modlitwy: nie jest to moment martwy, ale czas wewnętrznego oddechu. Zagłębić się w milczeniu to napełnić się Duchem Świętym. On przemawia w milczeniu. Aby Go usłyszeć, pojąć, zasmakować w Nim, trzeba się uciszyć. Milczenie adoracji i kontemplacji to najlepszy sposób na to, aby przyjąć słowo Boga, czyli to, "co mówi Duch do Kościołów" (por. Ap 7,6). Po głoszeniu słowa milczenie ułatwia jego interioryzację i dostosowanie życia do jego wymagań. Milczenie pomaga do zastanowienia się nad tym, co mamy zrobić, aby się upodobnić do Chrystusa.

Po wyrażeniu ślubowania milczenie jest dla nowożeńców chwilą rozważenia tego, co Bóg dla nich uczynił. Po przyjęciu Ciała i Krwi Chrystusa milczenie stwarza przestrzeń dla obecności i działania Ducha Świętego, który najpełniej wprowadza nas w Misterium Paschalne (por. OWMR, 23). Im głębsze jest misterium, tym bardziej wymowne jest milczenie, w którym dokonuje się dzieło Ducha Świętego.

II. Działanie Ducha Świętego w sakramentach i sakramentaliach

24. Celebracja sakramentów, które zawsze wiąże się ze zbawczymi wydarzeniami dokonanymi przez Boga w historii, obejmuje równocześnie upamiętnienie i błaganie.

W liturgii słowa Duch Święty "przypomina" zgromadzeniu to, co Chrystus dla nas uczynił i wzbudza w odpowiedzi dziękczynienie i uwielbienie (por. KKK, 1103).

Upamiętnienie zbawczych wydarzeń oraz prośba o zstąpienie Ducha Świętego jest sercem każdej celebracji sakramentalnej. Liturgia nie jest tylko przypomnieniem przeszłości; sprawia ona, iż zbawienie staje się obecne dla przyjmujących sakrament. Szafarz prosi Ojca, aby posłał Ducha Uświęciciela, ażeby uobecnił On zbawcze dzieło Jezusa Chrystusa z całą jego przemieniającą mocą (por. KKK, 1104-11 OS).

W każdym z sakramentów działa Duch Święty. Przez Niego Bóg uświęca swoją niewidzialną łaską tych, którzy te sakramenty przyjmują. Prosząc o zstąpienie Ducha Świętego Kościół wyznaje wiarę w to, że sakramenty nie zależą od władzy człowieka, ale od Bożej łaski, że są darami pochodzącymi z góry, o które trzeba prosić i które trzeba przyjmować z dziękczynieniem.

Sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia

25. CHRZEST. Przez chrzest wierzący otrzymują Ducha przybrania za synów. Rodzą się na nowo z wody i Ducha Świętego, stając się nowym stworzeniem; otrzymują miano synów Bożych i stają się nimi rzeczywiście (por. OChWD, WTP, 1-2). "Wszyscyśmy bowiem w jednym Duchu zostali ochrzczeni, aby stanowić jedno Ciało" (1 Kor 12,13).

26. BIERZMOWANIE. "Będąc uczestnikami Tego, który jest Chrystusem, czyli Pomazańcem Bożym, słusznie i wy zwiacie się chrystusami, czyli pomazańcami (...). Staliście się własnością Chrystusa, ponieważ przyjęliście znamię Ducha Świętego (...). Gdyście wyszli ze źródła wód świętych, naznaczono was krzyżmem świętym, będącym znakiem tego, którym został namaszczony Chrystus, to jest Ducha Świętego" ¹. Przez bierzmowanie ochrzczeni bardziej upodobniają się do Chrystusa, Bożego Pomazańca, napełnionego Duchem Świętym. Biskup tak się modli nad kandydatami, wyciągając nad nimi ręce: "Ześlij na nich Ducha Świętego Pocieszyciela, daj im ducha mądrości i rozumu, ducha rady i męstwa, ducha umiejętności i pobożności, napełnij ich duchem bojaźni Twojej" (OB, 25).

Przez sakrament bierzmowania odrodzeni na chrzcie otrzymują jako niewysłowny Dar samego Ducha Świętego, który ich umacnia w szczególny sposób, a naznaczeni znamieniem tego sakramentu, "w sposób doskonalszy wiążą się z Kościołem i w ten sposób jeszcze ściślej są zobowiązani, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia i bronienia wiary słowem i uczynkiem" (KK 11, por. DM 11; Paweł VI, konstytucja apostolska *Divinae consortium riatLcrae*, 15 VIII 1971).

Bierzmowanie ściśle wiąże się ze świętą Eucharystią; wierni, naznaczeni już znamieniem chrztu i

bierzmowania, przystępują do stołu eucharystycznego, wyrażając jedność ludu Bożego. Modlą się także, aby przez pełniejsze działanie Ducha Świętego cały rodzaj ludzki stał się jedną rodziną Bożą (OChWD, WTP,2).

27. EUCHARYSTIA. Celebując Eucharystię, Kościół składa Bogu dziękczynienie za Jego "niewysłowny dar (2 Kor 9,15) w Chrystusie Jezusie, dla uwielbienia Jego chwały (Ef 1,12), przez moc Ducha Świętego" (por. KL 6). W celebracji Eucharystii obecność Ducha Świętego i Jego działanie jest niemniej rzeczywiste niż obecność i działanie Chrystusa, ale jest inne.

"Ofiara Kościoła nie mogłaby być uświęcona, gdyby Duch Święty nie był obecny" (Św. Cyprian, List 65,4). Duch Święty jest wzywany, aby Jego moc uświęciła tak zgromadzenie, jak i dary złożone na ołtarzu.

Oba aspekty łączą się w tym samym ukierunkowaniu modlitwy w Tradycji Apostolskiej: "Ześlij, prosimy Cię, Twojego Ducha Świętego na dar Kościoła świętego. Daj wszystkim, którzy się tu gromadzą, aby byli napełnieni Duchem Świętym dla umocnienia ich w prawdziwej wierze". Tradycja rzymska wyraża tę podwójną prośbę w dwóch momentach modlitwy eucharystycznej. Kościół przez specjalne wezwanie uprasza moc Bożą, aby dary złożone przez ludzi zostały konsekrowane, to jest aby się stały Ciałem i Krwią Chrystusa, i aby niepokalana Hostia posłużyła zbawieniu tych, którzy będą ją przyjmować w Komunii (OWMR 55c).

Tradycja wschodnia zachowuje te dwa aspekty modlitwy połączone ze sobą; tradycja rzymska zaś umieszcza jeden przed opowiadaniem o ustanowieniu i drugi po opowiadaniu, ale w każdej modlitwie eucharystycznej działa ten sam Duch Święty, który uświęca i przemienia.

Podobnie jak przemiana chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa dokonuje się dzięki Bożemu Duchowi, tak i zjednoczenie wiernych, którzy uczestniczą w Eucharystii, jest owocem Ducha Świętego: "Pokornie błagamy, aby Duch Święty zjednoczył nas wszystkich, przyjmujących Ciało i Krew Chrystusa" (II Modlitwa eucharystyczna). Wezwanie Ducha Świętego nad darami złożonymi przez zgromadzenie, aby stały się Ciałem i Krwią Chrystusa, zmierza do pełnej skuteczności przyjmowania tych darów przez zgromadzenie, to jest - aby stało się ono przez to jednym Ciałem Chrystusa.

Sakramenty w służbie komunii

28. MAŁŻEŃSTWO. Nad nowożeńcami wzywamy obfitości błogosławieństwa Bożego Ducha, aby Jego moc zstępująca z góry rozpała ich serca (por. OM, 3 wyd., s.119). W epiklezie tego sakramentu małżonkowie otrzymują Ducha Świętego jako komunie miłości Chrystusa i Kościoła (por. Ef 5,32). Jest on pieczęcią ich przymierza, zawsze żywym źródłem miłości, mocą, w której będzie odnawiać się ich wierność (KKK, 1624).

29. ŚWIĘCENIA. Duch Święty jest wzywany nad szafarzami Kościoła podczas ich święceń. "W sakramencie święceń dokonuje On konsekracji prezbitera i biskupa" (Jan Paweł II, Dar i tajemnica, 1996). Moc Ducha Świętego, który obdarza kapłaństwem, zostaje wezwana nad biskupem, aby był godnym pasterzem świętego ludu; Ducha Świętości przyzywamy nad prezbiterami, aby jako współpracownicy biskupów byli wiernymi szafarzami Bożych misterii; dla diakonów prosimy o siedmioraką moc Ducha Świętego, aby wiernie wypełniali posługę słowa, ołtarza i miłości.

Sakramenty uzdrowienia

30. POKUTA. W pojednaniu pokutujących działa również Duch, który przemienia serca i otwiera je na łaskę. On jest "odpuszczeniem wszystkich grzechów" (Modlitwa nad darami z soboty VII Tygodnia Wielkanocy, Mszał Rzymski dla diecezji polskich, s. 237). Boga Ojca, który "zesłał Ducha Świętego na odpuszczenie grzechów", prosimy, aby udzielił grzesznikowi przebaczenia i pokoju (por. formuła rozgrzeszenia).

31. NAMASZCZENIE CHORYCH. Namaszczeniu chorych olejem towarzyszy modlitwa, aby Bóg wspomógł ich łaską pocieszenia, pokoju i odwagi, która jest szczególnym darem Ducha Świętego (por. Sakramenty chorych, 99 i 199 oraz KKK, 1520): "Pierwszą łaską sakramentu namaszczenia chorych jest łaska umocnienia, pokoju i odwagi, by przezwyciężyć trudności związane ze stanem

ciężkiej choroby lub niedołęstwem starości. Ta łaska jest darem Ducha Świętego, który odnawia ufność i wiarę w Boga oraz umacnia przeciw pokusom złego ducha, przeciw pokusie zniechęcenia i trwogi przed śmiercią (por. Hbr 2,15). Wsparcie Pana przez moc Jego Ducha ma prowadzić chorego do uzdrowienia duszy, a także do uzdrowienia ciała, jeśli taka jest woła Boża. Ponadto, jeśli by popełnił grzechy, będą mu odpuszczone" (Jk 5,15).

Sakramentalia

32. Oprócz sakramentów istnieją ustanowione przez Kościół sakramentalia. "Są to znaki święte, które z pewnym podobieństwem do sakramentów oznaczają skutki, przede wszystkim duchowe, a osiągają je przez modlitwę Kościoła. Przygotowują one ludzi do przyjęcia głównego skutku sakramentów i uświęcają różne okoliczności życia" (KL 60).

W Jezusie Chrystusie Bóg Ojciec napełnił ludzi wszelkim błogosławieństwem duchowym (por. Ef 1,3). Chrześcijanie, członkowie Ciała Chrystusa, wezwani do nowego życia "w całej pełni błogosławieństwa" (Św. Bazyli W., Traktat o Duchu Świętym, 15,36), rozprzestrzeniają owoce Ducha, aby leczyć świat Bożym błogosławieństwem (Obrzędy błogosławieństw, WTP, 4).

III. Duch Święty w roku liturgicznym

33. Duch Święty jest w liturgii wychowawcą wiary ludu Bożego. Jego pragnieniem i celem Jego działania w sercu Kościoła jest to, abyśmy żyli życiem Chrystusa Zmartwychwstałego (por. KKK, 1091). "W ciągu cyklu rocznego Kościół wspomina całe misterium Chrystusa, od Wcielenia aż do dnia Zesłania Ducha Świętego i do oczekiwania na przyjście Pańskie" (por. Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza, 17).

Aby lepiej pojąć obecność i działanie Ducha Świętego w roku liturgicznym bez zniekształcania panującej w nim równowagi, można przedstawić przebieg rocznego cyklu wokół dwóch biegunów: święto Chrztu Pańskiego i uroczystość Pięćdziesiątnicy - chrzest Kościoła; dwie główne manifestacje Ducha w życiu Chrystusa i Kościoła, który jest Jego Ciałem. W Ewangelii św. Łukasza, czytanej w tym roku (C), oba misteria wiążą się ze sobą: Duch Święty zstąpił na Jezusa (por. Łk 3,22), o którym Jan powiedział do tłumów: "On będzie was chrzcił Duchem Świętym i ogniem" (Łk 3,16).

Pierwszy biegun: Chrzest Jezusa

34. Od początku obchód Chrztu Chrystusa stanowi jeden z przedmiotów święta Epifanii; jest nawet jedyną treścią tego święta na Wschodzie. Na Zachodzie ma on niższą rangę i zostaje przesunięty na oktawę Epifanii. Od roku 1960 święto Chrztu Pańskiego otrzymało w liturgii rzymskiej własny tytuł, obecna zaś liturgia została wzbogacona przez starożytne hymny i antyfony o podobnym wydźwięku jak śpiewy Kościołów Wschodu. Święto, umieszczone obecnie w niedzielę po Epifanii, może być traktowane jako szczyt, ku któremu zmierza i okres adwentowego przygotowania, i święta okresu Narodzenia Pańskiego, i z którego bierze początek następny etap - Okres w ciągu roku - aż do Wielkiego Postu.

Adwent i Narodzenie Pańskie

35. Adwent to czas przygotowania drogi dla Pana w nienagannej świętości (por. 1 Tes 3,13: I Niedziela Adwentu - II czytanie), w głębszym poznaniu i prawości (por. Flp 1,9n: 2 Niedziela Adwentu - II czytanie), w radości (por. Flp 4,4-7: 3 Niedziela Adwentu - II czytanie), na wzór Elżbiety, napełnionej Duchem Świętym, który czyni ją zdolną do tego, aby pozdrowiła w Maryi Matkę swego Pana (por. Łk 1,39-45: 4 Niedziela Adwentu - Ewangelia).

Duch Święty działa w obecnym czasie tak, jak działał w okresie przygotowania na zbawienie. W dawnych wiekach Duch Boży "mówił przez Proroków" (por. Symbol nicejsko-konstantynopolitański) i pouczał ludzi, "aby oczekiwali zbawienia" (por. IV Modlitwa eucharystyczna). W pełni czasów (por. Ga 4,4) osłonił On swoim cieniem Dziewicę Maryję, która "z wiarą przyjęła Boże Słowo" (por. Prefację o Zwiastowaniu Pańskim, 44). Dzięki Jego natchnieniu "Jan Chrzciciel zwiastował przyjście Mesjasza i ogłosił Jego obecność wśród ludu" (por. 2 Prefacja adwentowa, 2). Również dzisiaj Duch Święty przygotowuje Kościół, aby kroczył na spotkanie swego Pana.

36. Okres Narodzenia Pańskiego skłania nas najpierw do rozmyślenia nad cierpliwością, jaką Bóg

okazywał przez długie wieki pokoleniom sprawiedliwych i grzeszników, które zmierzały ku Jezusowi Zbawcy (por. Mt 1,1-25) **2**.

W Jezusie czasy się wypełniły: poczęty z Ducha Świętego i narodzony z Maryi Panny (por. Symbol apostolski i IV Modlitwa eucharystyczna), Chrystus jest między nami Emmanuel. "Ten, który jest Słowem Boga, który zamieszkał w człowieku i stał się Synem Człowieczym, aby przysposobić człowieka do przyjęcia Boga, a Bogu dać możliwość zamieszkania w człowieku" **3**.

Dzieło zbawienia obejmujące wszystkich ludzi, jest misterium, które teraz zostało nam objawione przez Ducha (por. Ef 3,2-3. 5-6) **4** i którego jesteśmy uczestnikami, gdyż Bóg "z miłosierdzia swego zbawił nas przez obmycie odradzające i odnawiające w Duchu Świętym" (Tł 3,5) **5**, czyniąc nas swoimi dziećmi: "Bóg zesłał do naszych serc Ducha Syna swego, który woła Abba Ojcze!" (Ga 4,6) **6**.

Chrzest Pański

37. "Gdy nadeszła pełnia czasu, posłał Bóg swego Syna, Słowo wcielone, namaszczone Duchem Świętym" (KL 5). W święto Chrztu Pańskiego obchodzimy jednocześnie objawienie Jezusa jako Syna Bożego dokonane przez Ducha Świętego podczas obmycia w wodach Jordanu oraz misterium naszego własnego chrztu w Chrystusie przez wodę i Ducha.

"Duch Święty, zstępując w postaci gołębicy, dał świadectwo, że Chrystus, Twój Sługa, został namaszczony i posłany, aby głosić dobrą nowinę ubogim" (Prefacja o Chrzcie Pańskim, 7). Jezus w swej Osobie wypełnia proroczą zapowiedź o Słudze Pańskim, na którego Bóg zesłał swego Ducha (por. Iz 42,1 czytanie). "Bóg namaścił (Go) Duchem Świętym i mocą" (Dz 10,38: II czytanie). Ale, jak uczy św. Cyryl Aleksandryjski, to objawienie dokonało się dla nas: "Jednorodzony Syn Boży nie dla siebie przyjmuje Ducha Świętego, bo ten Duch jest Jego Duchem, jest On w Nim i przez Niego jest dany (...), ale przyjmuje Go jako człowiek, aby tę naturę ludzką, którą w pełni posiada, całą i zupełnie przywrócić do dawnego stanu" **7**. Nad wodami Jordanu Jezus inauguruje nowy chrzest (por. Prefacja 7), zapowiedziany przez Jana Chrzciciela chrzest w Duchu Świętym (por. Łk 3,16) **8**. Tak śpiewa o nim Kościół w liturgii syryjskiej: "Duch Święty zstąpił z wysoka, aby zapłodnić i ożywić wody. We chrzcie Janowym zstępuje On tylko na Jednego; teraz jednak zstąpił On i spoczął na wszystkich, którzy odrodzili się z wody" **9**.

Niedziele po Chrzcie Pańskim

38. Niedziele po Chrzcie Pańskim (od 18 stycznia do 22 lutego) pokazują, jak Jezus, mocą Ducha Świętego, dokonuje zbawczego dzieła, dla którego został posłany: rozpoczyna czasy nowego przymierza, przemieniając wodę w wino podczas wesela w Kanie (J 2,112: 2 Niedziela zwykła); oświadcza, że w Jego Osobie spełnia się proroctwo Izajasza: "Duch Pański spoczywa na Mnie, ponieważ Mnie namaścił i posłał Mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę" (Lk 4, 18; por. Iz 61,1n: 2 Niedziela zwykła).

Jego misja nie ogranicza się do Jego rodzinnego kraju, Izraela: Rok łaski od Pana (Łk 4,19) jest przeznaczony dla wszystkich (por. Łk 4,21-30: IV Niedziela). Poprzez cudowny połów zapowiada cudowne wejście Żydów i pogan do Kościoła i zadanie, jakie powierzy swoim uczniom, aby byli rybakami ludzi (por. Łk 5, 1-11: 5 Niedziela zwykła). Wygłasza błogosławieństwa nowego przymierza (Łk 6,17.2026: 6 Niedziela zwykła) i określa wymagania, jakim winno odpowiadać życie, które byłoby naśladowaniem Go w pełnieniu nowego przykazania bratniej miłości i wzajemnego przebaczenia (Łk 6,27-38: 7 Niedziela zwykła). Takie jest Królestwo Boże, taki winien być Kościół, w którym każdy ma swoje miejsce i swoje zadanie do spełnienia zgodnie z darem Ducha (por. I Kor 12,4-II: 2 Niedziela - II czytanie).

"Wszyscyśmy bowiem w jednym Duchu zostali ochrzczeni, aby stanowić jedno Ciało (...) Wszyscyśmy też zostali napojeni jednym Duchem" (1 Kor 12,13: 3 Niedziela - II czytanie). Najdoskonalszym zaś z darów Ducha jest miłość (1 Kor 12,31-13,13: 4 Niedziela - II czytanie). Staliśmy się przez chrzest dziećmi Bożymi, dlatego jesteśmy wezwani, aby żyć na podobieństwo Chrystusa, który jest "duchem ożywiającym" (1 Kor 15,45-49: 7 Niedziela - II czytanie). "Ciebie, Boga i Odkupiciela, wszyscy wysławiamy, bo Ty przez Ducha i ogień oczyszczasz ludzkość z grzechów" **10**.

Drugi biegun: chrzest Kościoła (Pięćdziesiątnica)

Wielki Post

39. Na początku Wielkiego Postu odbywa się w obrządku rzymskim posypanie głów popiołem. Gest ten przypomina nam, że jesteśmy śmiertelni i grzeszni. Wierzimy jednak, że i w tym naszym stanie Duch Boga żywego może wzbudzić na nowo życie i świętość.

Droga paschalna wiodąca nas od pierwszej Niedzieli Wielkiego Postu do Pięćdziesiątnicy, rozpoczyna się Chrztem Chrystusa: "(Po swym Chrzcie) Jezus pełen Ducha powrócił znad Jordanu i czterdzieści dni przebywał w Duchu na pustyni, gdzie był kuszony przez diabła" (Łk 4, 1 n: 1 Niedziela). Na podobieństwo Jezusa każdy chrześcijanin poddany jest próbie pokusy i musi wybierać między "dążnością ciała" (Rz 8,4): pogonią za dobrami ziemskimi, żądzą panowania, pychą i "dążnością Ducha": "Dążność bowiem ciała prowadzi do śmierci i jest wroga Bogu, dążność zaś Ducha - do życia i pokoju" (por. Rz 8,6-7). Przeżywanie Wielkiego Postu na wzór Chrystusa pozwala nam zweryfikować i umocnić nasze życie ludzi ochrzczonych: "Wy nie żyjecie według ciała, lecz według Ducha, jeśli tylko Duch Boży w was mieszka" (Rz 8,9).

Przemienienie (2 Niedziela) odsłania dogłębne oddziaływanie Ducha na Osobę Jezusa, a świetlisty obłok stanowi reminiscencję objawienia, jakie dokonało się podczas Jego Chrztu w Jordanie. Urzeczywistnia się to również w odniesieniu do nas: "Wszyscy ci, których prowadzi Duch Boży, są synami Bożymi" (Rz 8,14). Jest to rzeczywistość cudowna, ale obecnie jeszcze nietrwała: "My sami, którzy już posiadamy pierwsze dary Ducha, i my również całą istotą swoją wdychamy, oczekując przybrania za synów - odkupienia naszego ciała. W nadziei bowiem już jesteśmy zbawieni" (Rz 8,23-24).

Czytania następnych niedziel nam to uświadamiają poprzez wzywanie do nawrócenia, przypominanie nieskończonego miłosierdzia Bożego, ukazywanie pewności przebaczenia, jakie przyniósł Chrystus.

Liturgia Mszy krzyżma, będąca jakby preludium świąt paschalnych, przedstawia rolę Ducha Świętego w objawieniu Jezusa jako Syna Bożego w czasie Jego Chrztu w Jordanie oraz Jego działanie w Kościele. Jezus Chrystus bowiem "dokonawszy przez Misterium Paschalne zbawienia rodzaju ludzkiego, napełnił (...) Kościół Duchem Świętym i w cudowny sposób wyposażył łaskami z nieba, aby za Jego pośrednictwem spełniać w świecie dzieło zbawienia" (2 modlitwa poświęcenia krzyżma). W modlitwie poświęcenia krzyżma biskup prosi Boga: "Ześlij hojnie dary Ducha Świętego na braci naszych, którzy zostaną nim namaszczeni. Miejsca i rzeczy namaszczone świętym olejem napełnij blaskiem świętości" (tamże).

Pascha

40. W Ewangelii o Męce Pańskiej, jaką głosimy w Wielki Piątek, św. Jan pozwala nam dostrzec w ostatnim tchnieniu umierającego Jezusa posłanie Ducha Świętego (J 19,30: paradoken to pneuma - tradidit spiritum). W wodzie i krwi wypływających z przebitego boku Jezusa widzi Jan strumienie wody żywej tryskające z Jego serca, co jest wypełnieniem Jezusowej zapowiedzi:

"Ź Jeśli ktoś jest spragniony, a wierzy we Mnie - niech przyjdzie do Mnie i pije! Jak rzekło Pismo: Strumienie wody żywej popłyną z jego wnętrza". A powiedział to o Duchu, którego mieli otrzymać wierzący w Niego; Duch bowiem jeszcze nie był dany, ponieważ Jezus nie został jeszcze uwielbiony" (J 7,37-39). Dla św. Jana śmierć Jezusa jest już Jego uwielbieniem (por. J 17,5).

W noc Paschy Kościół przypomina sobie w Duchu Świętym, że został "cudownie przygotowany w historii narodu izraelskiego i w Starym Przymierzu" (KK 2). Kościół "odczytuje i przeżywa te wielkie wydarzenia historii zbawczej w Ździsiaj! swojej liturgii (KKK, 1095): stworzenie, ofiara Abrahama, obietnica przymierza, Wyjście i Pascha, zapowiedź stworzenia nowego serca i udzielenia daru Ducha, wszystko to znajduje wypełnienie w misterium Chrystusa" (por. KKK, 1094-1095).

41. Uroczystości paschalne i Okres Wielkanocny pociągają nas, od momentu stwierdzenia pustego grobu, do przeżywania obecności Chrystusa Zmartwychwstałego w naszym życiu: "Jeżeli mieszka w was Duch Tego, który Jezusa wskrzesił z martwych, to Ten, co wskrzesił Chrystusa Jezusa z martwych, przywróci do życia wasze śmiertelne ciała mocą mieszkającego w was swego Ducha" (Rz 8,11).

Duch Święty działa w momencie narodzin Kościoła. Dzięki Niemu wspólnota pierwszych uczniów w Jerozolimie ma jedno serce, świadczy o Chrystusie i do Niego pociąga. Dzięki Duchowi Świętemu Apostołowie znoszą biczowanie i więzienie, aby dawać świadectwo o Zmartwychwstaniu: "my właśnie oraz Duch Święty" (Dz 5,32). Dzięki Niemu Paweł i Barnaba zwiastują Ewangelię poganom pełni wesela i Ducha Świętego (Dz 13,52). Dzięki Niemu Apostołowie rozumieją, że źródłem zbawienia nie jest zachowywanie Prawa Mojżeszowego, ale wiara w Chrystusa: "Postanowiliśmy (...) Duch Święty i my (...)" (Dz 15,28). Szczepan umiera "pełen Ducha Świętego, widząc Jezusa, stojącego po prawicy Boga" (Dz 7,55). W Apokalipsie Jan doznając zachwycenia (Ap 1,10) kieruje do prześladowanych Kościołów orędzie nadziei i wytrwania oraz wzywa je do słuchania tego, co mówi Duch do Kościołów (Ap 2,7), kończy zaś gorącym okrzykiem: "Duch i Oblubienica mówią: 'Przyjdź!'" (Ap 22,17).

Pięćdziesiątnica, chrzest Kościoła

42. "Wkrótce zostaniecie ochrzczeni Duchem Świętym" (Dz 1,5). Obietnica, jaką Chrystus daje Apostołom w dniu Wniebowstąpienia, spełnia się w dniu Pięćdziesiątnicy: "Wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym i zaczęli mówić obcymi językami, tak jak im Duch pozwalał mówić" (Dz 2,4). To był rzeczywiście chrzest Kościoła w Duchu. Jak Duch prawdy był obecny w Jezusie, tak będzie On na zawsze z Jego uczniami (por. J 14,16). Jezus obiecał: "Duch Święty (...) was wszystkiego nauczy i przypomni wam wszystko, co Ja wam powiedziałem" (J 14,26); On, "Duch prawdy, doprowadzi was do całej prawdy" (J 16,13).

Misterium Paschalne osiąga swoją pełnię przez zstąpienie Ducha Świętego: "zstąpił (On) na Apostołów pod postacią ognistych języków (Kanon Rzymski, Communicantes) i w "początkach Kościoła dał wszystkim narodom poznać prawdziwego Boga" (Prefacja o Zesłaniu Ducha Świętego - 27).

Ale Pięćdziesiątnica jest misterium trwałym; prosimy Ojca, aby Chrystus zesłał na swój Kościół dar Ducha, tak jak to uczynił w dniu Pięćdziesiątnicy (por. 2 kolekta wieczornej Mszy wigilijnej); "aby (...) Duch Święty dał nam głębiej zrozumieć tajemnicę Eucharystii, i doprowadził nas do całej prawdy" (Modlitwa nad darami Mszy w dzień); "aby zawsze działała w nas moc Ducha Świętego" (Modlitwa po Komunii).

"Pośród problemów, zawodów i nadziei, odejść i powrotów naszych czasów, Kościół pozostaje wierny tajemnicy swoich narodzin (...) Kościół trwa na modlitwie z Maryją. Owo zjednoczenie modlącego się Kościoła z Matką Chrystusa należy od początku do tajemnicy Kościoła" (Jan Paweł II, encyklika *Dominum et Vivificantem*, 18 V 1986, 66).

Niedziele po Zesłaniu Ducha Świętego

43. Pięćdziesiątnica jest szczytem: uwieńczeniem okresu pięćdziesięciu dni Paschy; jest także początkiem czasu Kościoła. Kolejne niedziele wyrażają dokonujący się w tym czasie postęp ku pełni Królestwa Bożego, kiedy całe stworzenie zostanie zjednoczone w Chrystusie (por. Kol 1,19 oraz uroczystość Chrystusa Króla Wszechświata).

44. W całym obecnym czasie Duch Święty działa w Kościele i w świecie na podobieństwo kwasu, który powoduje wzrost ciasta. Obdarza On Kościół pamięcią: sprawia, że Kościół przypomina sobie wszystko, co Jezus mówił i czynił, oraz zachowuje w pamięci wielkie dzieła, dokonane przez Boga w historii zbawienia. Natchnione przez Ducha Świętego Pismo (por. 2 Tm 3,16), czytane z niedzieli na niedzielę, przywodzi Kościołowi na pamięć przedziwne czyny dokonane przez Boga: "kierowani Duchem Świętym mówili od Boga święci ludzie" (2 P 1,21). Dzięki Duchowi Świętemu przyjmujemy to słowo i On sam nas otwiera, abyśmy rozumieli Pisma święte.

45. Duch Święty działa przy dokonywaniu Misterium eucharystycznego: jest obecny pośród wiernych, aby podtrzymywać i wyrażać ich modlitwę; strzeże ducha kapłana, który w czasie święceń otrzymał dar uzdalniający go działania w imieniu Kościoła i w osobie Chrystusa; jest obecny, kiedy kapłan prosi o to, aby zstąpił na złożone daty oraz przemienił je w Ciało i Krew Chrystusa; staje się obecny, aby umocnić komunie uczestników Eucharystii; przychodzi, aby podtrzymywać ich życie oraz ich wysiłek budowania Królestwa Bożego.

46. Duch Święty działa, aby ożywić, kształtować i rozwijać Kościół oraz strzec jego jedności. Ożywia go poprzez różnorakie dary: "Wszystkim (...) objawia się Duch dla wspólnego dobra. Jednemu dany jest przez Ducha dar mądrości słowa, drugiemu umiejętność poznawania według tego samego Ducha, innemu jeszcze dar wiary w tymże Duchu, innemu łaska uzdrawiania przez tego samego Ducha, innemu dar czynienia cudów, innemu prorocтво, innemu rozpoznawanie duchów (...) Wszystko zaś sprawia jeden i ten sam Duch, udzielając każdemu tak, jak chce" (I Kor 12, 7-11).

47. "Wśród darów tych góruje łaska Apostołów, których powadze sam Duch poddaje nawet charyzmatyków (por. 1 Kor 14). Tenże Duch, sam przez się, swoją mocą i wewnętrznym spojeniem członków jednocząc Ciało, tworzy i nakazuje wzajemną miłość między wiernymi" (KK 7, cytowana w TMA, 45). Duch Święty przez wszystkie czasy cały Kościół "jednoczy we wspólnocie i w posłudze i uposaża go w rozmaite dary hierarchiczne oraz charyzmatyczne", ożywiając kościelne instytucje jakby ich dusza i wsączając do serc wiernych tego samego ducha misyjnego, jakim wiedziony był sam Chrystus (DM 4).

48. Powołani do tego, aby przez tę samą wiarę i chrzest stać się Ciałem Chrystusa, karmieni Chlebem życia i winem wiekuistego Królestwa, podtrzymywani w naszej modlitwie niewymownym wołaniem Ducha, jesteśmy zapraszani z niedzieli na niedzielę, aby odkrywać Jego obecność i Jego działanie. To On "działając przez rozmaite dary, jest Sprawcą jedności. Duch Święty zamieszkuje w (...) przybranych dzieciach (Bożych), napełnia cały Kościół i nim kieruje (Prefacja o jedności Kościoła - 85). "Buduje Królestwo Boże i przygotowuje jego ostateczne objawienie w Jezusie Chrystusie, działając ożywczo we wnętrzu człowieka i sprawiając, że w codziennym ludzkim doświadczeniu kiełkują już ziarna ostatecznego zbawienia, które nastąpi na końcu czasów" (TMA, 45).

IV. Duch Święty wewnętrznym Nauczycielem chrześcijańskiej modlitwy

49. "Owo tchnienie życia Bożego, Duch Święty, daje o sobie znać - w swej najprostszej i najpowszechniejszej zarazem postaci - w modlitwie (...). Gdziekolwiek ktoś modli się na świecie, tam jest Duch Święty (...), który >tchnie< modlitwę w serce człowieka w całej niezmierzonej gamie różnych sytuacji i warunków, raz sprzyjających, raz przeciwnych życiu duchowemu i religijnemu (...) Modlitwa jest też objawieniem owej głębi, jaka właściwa jest sercu człowieka: głębi, która jest od Boga i tylko Bóg może ją wypełnić właśnie Duchem Świętym (...). Duch Święty jest darem, który przychodzi do serca ludzkiego wraz z modlitwą (...), jako Dar >przychodzi z pomocą naszej słabości<. (...) Modlitwa staje się za sprawą Ducha Świętego coraz dojrzałszym wyrazem nowego człowieka, który przez nią uczestniczy w życiu Boga" (Jan Paweł II, Dominum et Vivificantem, 65). Istnieje wiele sposobów modlitwy. Kiedy Kościół celebrował Eucharystię i inne sakramenty, lecz także gdy zanoszą do Boga liturgię Godzin, Chrystus w Duchu Świętym spełnia przez Kościół "dzieło odkupienia ludzi i doskonałego uwielbienia Boga" (OWLG 13; por. KL 5).

50. "Bez wątplenia modlitwa w odosobnieniu i przy drzwiach zamkniętych (por. Mt 6,6) jest zawsze konieczna i zalecana (por. KL 12), bo jest modlitwą członka Kościoła przez Chrystusa i w Duchu Świętym. Jednakże modlitwa wspólnoty ma szczególną wartość" (OWLG 9), bo "nie jest czynnością prywatną, lecz całego Ciała Kościoła. Ona to czyni je widocznym i nań oddziałuje" (OWLG 20; por. KL 26). Kiedy wierni gromadzą się na Liturgię godzin, w jedności serc i głosów, przyzwyczajają się do oddawania czci Bogu Ojcu w Duchu i prawdzie (por. OWLG 22 i 27). Albowiem. Duch Święty, "którego namaszczenie przenika całą naszą istotę, jest wewnętrznym Nauczycielem modlitwy chrześcijańskiej (...). W komunii Ducha Świętego modlitwa chrześcijańska jest modlitwą w Kościele" (KKK, 2672). "W Liturgii Godzin Kościół modli się przeważnie owymi wspaniałymi pieśniami zawartymi w księgach Starego Testamentu, ułożonymi przez ich autorów pod natchnieniem Ducha Świętego". Tenże Duch "zawsze wspiera swoją łaską tych, co z wiarą i dobrą wolą je śpiewają" (OWLG 100 i 102).

51. "Jedność modlącego się Kościoła jest dziełem Ducha Świętego. Jest On w Chrystusie (por. Łk 10,21), w całym Kościele i w każdym ochrzczonym (...). On, jako Duch Syna, daje nam >Ducha przybrania za synów, w którym możemy wołać: Abba, Ojciec!< (Rz 8,15). Nie ma więc modlitwy chrześcijańskiej bez działania Ducha Świętego. On jednoczy cały Kościół i przez Syna prowadzi go do Ojca" (OWLG 8).

">A Duch i Oblubienica mówią do Pana Jezusa: Przyjdź!< (por. Ap 22,17). Modlitwa Kościoła jest tym nieustannym wołaniem, w którym &Tsam Duch przyczynia się za nami: ponieważ On sam ją

wypowiada wspólnie z Kościołem i w Kościele. Jest bowiem dany Kościołowi, aby w Jego mocy cała, szeroko rozgałęziona i zróżnicowana wspólnota ludu Bożego - trwała w nadziei: w tej nadziei, w której 'Już jesteśmy zbawieni' (por. Rz 8,24). Jest to nadzieja eschatologiczna, nadzieja ostatecznego spełnienia w Bogu, nadzieja wiecznego Królestwa, która się urzeczywistnia w życiu trynitarnym.. Duch Święty został dany Apostołom jako Pocieszyciel - i dlatego jest Stróżem i Ożywicielem tej nadziei w sercu Kościoła" (Jan Paweł II, Dominum et Vivificantem, 66).

V. Duch Święty w pobożności ludowej

52. Życie chrześcijanina jest życiem w Duchu, a życie "duchowe nie ogranicza się do udziału w samej tylko liturgii" (KL 12). Pobożność ludowa jest także "dowodem nieustannej i czynnej obecności Ducha Świętego w Kościele. To On rozpała w sercach wiarę, nadzieję i miłość, owe wzniosłe cnoty, które nadają wartość chrześcijańskiej pobożności. Ten sam Duch uszlachetnia tak liczne i różnorodne formy, w jakich wyraża się chrześcijańskie orędzie w zgodności z kulturą i lokalnymi zwyczajami poprzez wieki" (Jan Paweł II **11**).

53. Ducha Świętego nie może człowiek zobaczyć i dotknąć, jak Słowo Wcielone. Jego Osoba i działanie w Kościele nie są treścią pobożnych ćwiczeń, ponieważ chrześcijańska pobożność wiąże się przede wszystkim z wydarzeniami życia Jezusa.

Wierni jednak wiedzą na podstawie katechezy i wyznają to w Credo, że Syn Boży "za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem". Przypominają sobie o tym trzy razy dziennie w modlitwie Anioł Pański, podobnie jak w pierwszej tajemnicy radosnej różańca.

Wiedzą, że po Wniebowstąpieniu Jezusa Duch Święty zstąpił na Maryję Dziewicę i Apostołów, zgromadzonych w Wieczerniku, i rozważają o tym w trzeciej tajemnicy chwalebnej różańca oraz w czasie nowenny przygotowującej do Pięćdziesiątnicy.

Wiedzą również, że "w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego" stali się we chrzcie dziećmi Bożymi i otrzymują przebaczenie grzechów w sakramencie pokuty. Mają zwyczaj rozpoczynać i kończyć tę formułę trynitarną swoje modlitwy i w ten sam sposób otrzymują Boże błogosławieństwo przez ręce kapłana.

Wiedzą, że w sposób szczególny otrzymali w sakramencie bierzmowania Ducha mądrości i rozumu, który prowadzi ich przez życie; Ducha rady i męstwa, który pomaga im podejmować ważne decyzje i znosić życiowe doświadczenia. Pamiętają o tym, aby Go przyzywać zwłaszcza na początku pracy (Modlitwa Przyjdz, Duchu Święty).

Wiedzą, że od dnia chrztu ich ciało jest świątynią Ducha Świętego, i dlatego winni się do niego odnosić z szacunkiem. Otacza się je czcią także po śmierci, w przekonaniu, że w dniu ostatecznym moc Ducha Świętego wskrzesi je z grobu.

Chrześcijanie wierzą, że Duch Święty "z Ojcem i Synem wspólnie odbiera uwielbienie i chwałę" (Credo nicejsko-konstantynopolańskie), i wyznają tę wiarę, mówiąc: "Chwała Ojcu i Synowi, i Duchowi Świętemu".

Duch Święty nie jest Bogiem nieznanym ani zapomnianym. Jednakże rok 1998 powinien pogłębić u wiernych znajomość Tego, który jest "Panem i Ożywicielem" (tamże).

VI. Duch Święty odnawia oblicze ziemi

54. "O Stworzycielu, Duchu, przyjdź"! Liturgia Pięćdziesiątnicy ukazuje analogię między działaniem Ducha na początku świata i Jego działaniem w czasie Kościoła, przygotowującym nadejście nowego świata: "Wszystko stwarzasz, Panie, napełniając swym Duchem, i odnawiasz oblicze ziemi" **12**. Celebracja liturgiczna nie zatrzymuje się w momencie rozestania: każdy z wiernych jest wezwany do tego, aby działać pod wpływem mocy otrzymanej w czasie celebracji, w życiu osobistym, w życiu chrześcijańskiej wspólnoty, a także dla uświęcenia całego świata: "Boże, ty nas posilasz Ciałem i Krwią Twojego Syna, kieruj nami przez Twojego Ducha, abyśmy świadczyli o Tobie nie tylko słowem, lecz także czynami, i zasłużyli na wejście do Królestwa niebieskiego" **13**. "Posileni świętym Darem, dzięki Ci składamy, dobry Ojczy, i błagamy, aby moc Ducha Świętego, której nam udzieliłeś w Eucharystii, trwała w nas i przemieniała nasze życie" **14**.

55. W ten sposób codzienne życie chrześcijanina może się stawać duchową o tarą, czyli

umiejętnością rozpoznawania, "jaka jest wola Boża: co jest dobre, co Bogu miłe i co doskonałe" (Rz 12,2). Oddając Bogu w darze swoją osobę i swe życie, chrześcijanin daje "wyraz rozumnej służby Bożej" (Rz 12,1).

W świetle Ducha prawdy i Jego mocą każdy wierny może odkrywać wolę Bożą w stosunku do siebie i znajdować siłę do jej wypełniania: "Postępujcie według Ducha... Owocem zaś Ducha jest: miłość, radość, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć, wierność, łagodność, opanowanie" (Ga 5,16.22n).

Duch świętości powoduje także rozszerzanie się Kościoła, jednoczy go w komunii i posługiwaniu, ubogaca go darami hierarchii i różnych charyzmatów, ożywia kościelne instytucje, podtrzymuje zapał misyjny (por. DM 4).

Wreszcie Duch Boży, który kieruje biegiem czasu i odnawia oblicze ziemi, jest obecny w każdym wysiłku zmierzającym do sprawiedliwości i pokoju, przyczynia się do przemiany sposobu myślenia, inspiruje wszelki prawdziwy postęp społeczny (por. KDK 26).

Kult w Duchu i prawdzie, czyli celebrowanie liturgiczne otwarte na świat, pod wpływem Ducha Stworzyciela pobudza wiernych "do wszelkich dzieł miłości, pobożności i apostołstwa, aby one jasno świadczyły, że jakkolwiek chrześcijanie nie są z tego świata, są jednak światłością świata i oddają chwałę Bogu wobec ludzi" (KL 9).

56. "W perspektywie trzeciego tysiąclecia po Chrystusie, gdy ŹDuch i Oblubienica mówią do Pana Jezusa: Przyjdź!ł, modlitwa ta posiada, jak zawsze, swoją eschatologiczną nośność, ma ona nadać pełne znaczenie obchodowi wielkiego Jubileuszu. Jest to modlitwa, która zwraca się w kierunku tych zbawczych przeznaczeń, ku którym Duch Święty otwiera swoim działaniem serca ludzkie poprzez całe dzieje człowieka na ziemi. Równocześnie jednak modlitwa ta zatrzymuje się nad określonym momentem historii, uwydatniając Źpełnię czasówł, do której rok Dwutysięczny nawiązuje. Kościół pragnie do tego wielkiego Jubileuszu przygotować się w Duchu Świętym, tak jak przygotowana została przez Ducha Świętego Dziewica z Nazaret, w której Słowo stało się ciałem" (Jan Paweł II, Dominum et Vivificantem, 66).

"La presence de l'Esprit Saint dans la liturgie"; Notitiae 35 (1997) - Num. 7- 9/372-374, s. 374-400.
Z francuskiego tłumaczył ks. Stanisław Czerwik.

Kardynał Joseph Ratzinger o liturgii i soborowej odnowie z autobiografii "Moje życie"

"Źadnemu z ojców Soboru nie przyszłoby do głowy, żeby w schemacie o świętej liturgii dostrzegać Źrewolucjęł, która oznaczałaby Źkoniec średniowieczał, jak chcieli interpretować to niektórzy z teologów. Traktowano to jako kontynuację reformy rozpoczętej przez Piusa X, a prowadzonej dalej ostrożnie, ale konsekwentnie przez Piusa XII. Główne klauzule, jak np. Źksięgi liturgiczne powinny możliwie szybko zostać zrewidowaneł (nr 25), rozumiano jako kontynuację wcześniejszych reform, które od czasów Piusa X i Piusa XII, wraz z ponownym odkryciem klasycznych rzymskich tradycji, przyjęły określony charakter, daleki od tendencji liturgii barokowej i pobożności dewocyjnej XIX wieku. Zaczęto zwracać uwagę, że liturgia powinna wskazywać na centralne miejsce tajemnicy obecności Chrystusa w Jego Kościele."

"Dla życia Kościoła jest dramatycznie konieczne odnowienie świadomości liturgicznej, liturgiczne pojednanie, które ponownie uzna jedność historii liturgii i przyjmie Sobór Watykański II nie jako wyłom, ale moment ewolucyjny. Jestem przekonany, że kryzys Kościoła, jaki obecnie przeżywamy, zależy w dużej części od rozkładu liturgii, którą niekiedy postrzega się jak etsi Deus non daretur - tak jakby w niej nie miało znaczenia to, czy Bóg jest i do nas mówi, czy nas słucha. Bo jeśli w liturgii nie pojawia się wspólnota wiary, powszechna jedność Kościoła i jego historii, tajemnica żyjącego Chrystusa - to wobec tego gdzie lub w czym zostaje wyrażona duchowa istota Kościoła? Wspólnota celebrowa wtedy samą siebie, niepotrzebnie zadając sobie trud."

- 1 Z katechez jerozolimskich. Katecheza 21, Mystagogiczna 3: II Czytanie Godziny czytań piątku w Oktawie Wielkanocy: LG II, s. 479n.
- 2 Ewangelia wieczornej Mszy wigilijnej 24 XII; Iz 9,1-3. 5-6: I czytanie Mszy w nocy 25 XII; Iz 52,7-10; Hhr 1,1.-6 - I i II czytanie Mszy w dzień 25 XII).
- 3 Św. Ireneusz, Przeciw herezjom 3,20: II czytanie Godziny czytań z 19 XII: LG I, s.307.
- 4 II czytanie z Epifanii.
- 5 II czytanie Mszy o świcie 25 XII).
- 6 II czytanie 1 stycznia.
- 7 Komentarz do Ewangelii św. Jana 5,2: II czytanie Godziny czytań z 10 stycznia: LG I, s. 532.
- 8 III Niedziela Adwentu C - Ewangelia.
- 9 Fanquith, Brewiarz świąteczny Kościoła syryjskiego w Antiochii, t. III, Mossoul 1875, s. 30.
- 10 Święto Chrztu Pańskiego, Jutrznia - 3 antyfony: LG I, s.339.
- 11 Homilia wygłoszona w La Serena - Chile, 5 IV 1987.
- 12 Niedziela Pięćdziesiątnicy, 3 antyfony Godziny czytań: LG II, s. 799.
- 13 Modlitwa po Komunii 9 Niedzieli zwykłej: Mszał Rzymski dla Diecezji Polskich, s. 250.
- 14 Modlitwa po Komunii 32 Niedzieli zwykłej, tamże, s. 273